

Nr 39.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgifter m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet.

I en den 9 maj 1947 dagtecknad proposition, nr 285, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1948 att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift, att godkänna vad föredragande statsrådet föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter samt att å kapitalbudgeten för budgetåret 1947/48 under fonden för låneunderstöd till Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet anvisa ett investeringsanslag av 40 300 000 kronor.

Förevarande proposition har hänvisats, såvitt angår anvisande av ett investeringsanslag till Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, till statsutskottet och i övrigt till bevillningsutskottet.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet, såvitt redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

I skrivelse den 23 maj 1945 (nr 287) bemyndigade riksdagen Kungl. Maj:t att, med iakttagande av vad som anförts i propositionen nr 255/1945 samt i bevillningsutskottets av riksdagen godkända betänkande nr 41, när behov därav ur prispolitiska synpunkter prövades föreligga, meddela föreskrifter om uttagande för tiden till och med den 30 juni 1946 av prisutjämningsavgift. Med stöd av riksdagens bemyndigande utfärdade Kungl. Maj:t den 25 maj 1945 (nr 256) förordning angående prisutjämningsavgift. I denna stadgas bland annat, att Kungl. Maj:t må, när behov därav ur prispolitiska synpunkter prövas föreligga, förordna, att viss avgift (prisutjämningsavgift) skall erläggas för vara, som utföres ur riket (1 §), att prisutjämningsavgift utgår enligt grunder och med belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer (2 §) samt att medel som inflyta genom uttagande av prisutjämningsavgift skola fonderas och användas enligt vad särskilt stadgas (3 §). Förordningen innehåller i övrigt föreskrifter om debitering, uppbörd och redovisning av prisutjämningsavgifter samt vissa straff- och processrättsliga stadganden.

Bihang till riksdagens protokoll 1947. 7 saml. Nr 39.

På därom i propositionen nr 237 framställt förslag lämnade 1946 års riksdag genom skrivelse den 7 juni 1946 (nr 305) Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande att för tiden till och med den 30 juni 1947 meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift. Genom förordning den 14 juni 1946 (nr 282) förlängdes giltighetstiden för förordningen angående prisutjämningsavgift för tiden till och med den 30 juni 1947, varvid jämväl vissa smärre ändringar i förordningen vidtogos.

I den förevarande propositionen, i vad densamma hänvisats till bevillningsutskottet, behandlas *dels* vissa spörsmål rörande regleringsåtgärder beträffande trävaror och andra skogsindustriella produkter ävensom frågan om fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgifter, *dels ock* frågan om prisutjämningsavgifternas användning.

Vissa spörsmål rörande regleringsåtgärder beträffande trävaror och andra skogsindustriella produkter ävensom frågan om fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgifter.

Prisutjämningsavgift har hittills uttagits endast beträffande vissa sågade och hyvlade trävaror samt beträffande props. I fråga om pappersmassa, papp och papper har uttagande av prisutjämningsavgift jämväl varit under övervägande.

Beträffande produktions- och konsumtionsförhållandenas utveckling, såvitt angår berörda varuslag, ävensom de bestämmelser, som i reglerings-syfte hittills utfärdats, tillåter sig utskottet hänvisa till den redogörelse härom, som finnes intagen i propositionen (s. 2—21).

Föredragande statsrådet har i detta ämne anfört följande:

»I den proposition om prisutjämningsavgifter (nr 237/1946), som avlämnades till 1946 års riksdag, berörde föredragande departementschefen förhållandena på trävarumarknaden och angav riktlinjerna för den reglering, som härvid befanns nödvändig. I stort sett inneburo dessa riktlinjer följande. Prisregleringen å sågtimmer av furu och gran m. m. samt i anslutning därtill meddelade föreskrifter angående upplåtelse av skogsavverkningsrätter skulle upphöra, medan normalpriserna å sågade och hyvlade varor skulle bestå och göras så effektiva som möjligt. Beslag skulle läggas, förutom å rundvirke av furu och gran, även å sågade och hyvlade trävaror samt med stöd därav viss marknadsreglering beträffande dessa varor genomföras. Regleringen borde handhas av bränslekommissionen med biträde av kristidsstyrelsernas bränslekontor. Den sammanlagda kvantiteten av de trävaror av ifrågavarande slag, som under året finge exporteras, borde fastställas av Kungl. Maj:t. Det borde ankomma på bränslekommissionen under medverkan av representanter för industrien och han-

deln att fördela denna kvantitet på de olika sågverken. Export till visst land borde få ske först sedan under bränslekommissionens medverkan avtal träffats om den trävarukvantitet, som från Sverige finge exporteras till landet i fråga, samt om priser, leveransbestämmelser m. m.

De angivna grundlinjerna ha i stort sett följts i fortsättningen. Normalpriserna å sågtimmer upphävdes sålunda med utgången av juni 1946, och samtidigt upphävdes jämväl normalpriserna å massaveden. Produktionen av gagnvirke fick en gynnsammare utveckling än man vågat räkna med, vilket bland annat haft till följd att exporten av trävaror, vilken från början beräknats till omkring 400 000 standards, under år 1946 kommit att uppgå till över 450 000 standards.

Tiden efter den 1 juli 1946 har karakteriserats av en stark uppgång i priserna på rotstående skog. Prisuppgången kan illustreras av följande av pris-kontrollnämnden lämnade siffror på medelpriserna per kubikmeter, som erhållits vid domänverkets försäljningar. Medan dessa priser år 1945 utgjorde 7 kronor 16 öre per m³ i Norrland—Dalarne och 16 kronor 90 öre i de södra distrikten, blev motsvarande medeltal under år 1946 13 kronor 8 öre i Norrland—Dalarne och 27 kronor 85 öre i de södra distrikten, innebärande alltså en ökning med 83 procent i Norrland—Dalarne och 71 procent i de södra distrikten. De hösten 1945 betalade priserna för stämplingsposter från enskilda skogar synas i genomsnitt ha legat betydligt över de priser, som domänverket åsatt sina poster, och ökningen från förra året har därför generellt taget icke varit så stor, som de anförda siffrorna visa. Å andra sidan synes prisökningen vid försäljning från enskilda skogar i Norrland ha varit större efter tiden för kronoskogsauktionerna, under det att i södra Sverige priserna efter hand fallit tillbaka.

Prisstegringen på rotstående skog har medfört en stark pressning på normalpriserna på sågade och hyvlade varor, och det uppgives att olovliga överskridanden av dessa priser i stor utsträckning förekommit, åtminstone beträffande vissa sortiment. Krav på ett hävande av prisregleringen på sågade och hyvlade varor ha från många håll framställts. Priskontrollnämnden har emellertid förklarat sig icke kunna tillstyrka en sådan åtgärd, då ett hävande av normalpriserna skulle komma att medföra betydande prisökningar, och prisregleringen måste skärpas å praktiskt taget hela trävarumarknaden. Priskontrollnämnden förordar i stället en höjning av normalpriserna med i genomsnitt 35 öre per kubikfot samt förordar i samband därmed återinförande av prisreglering för sågtimmer och massaved samt för skogsavverkningsrätter.

Utrikeshandeln har sedan föregående år undergått en väsentlig förskjutning. Denna karakteriseras av en starkt tilltagande passiv handelsbalans, vilken föranlett statsmakterna att vidtaga vittsyftande regleringsåtgärder. Detta förändrade läge har haft betydande inverkan även på trävarumarknaden. För ett år sedan framstod det som det väsentliga intresset att för-

hindra, att den stora internationella efterfrågan på trävaror skulle medföra en allvarlig knapphet på trävaror inom landet med därav följande starka påfrestningar på de inhemska priserna på dessa varor. Detta intresse står självfallet kvar, men härtill har kommit det i dagens situation ytterst skärpta behovet av att så mycket som möjligt öka landets export och därigenom till landet få in främmande valutor, främst pund och dollar. En avvägning från dessa olika synpunkter måste här äga rum.

Inom folkhushållningsdepartementet och bränslekommissionen ha under den senaste tiden förts ingående förhandlingar med berörda parter, särskilt sågverksägarna, rörande hithörande frågor. Från sågverksägarna ha härunder framförts krav på helt frigivande av priserna på trävaror såväl vid försäljningar inom landet som på export och som följd därav jämväl slopande av prisutjämningsavgifterna. Jag har emellertid ansett mig endast i begränsad utsträckning kunna förorda ett tillmötesgående av dessa krav. Exportpriserna anser jag kunna helt frigivas. Däremot synes det ur många synpunkter angeläget, att någon väsentlig höjning av de inhemska priserna på trävaror icke kommer till stånd. Ett tillräckligt utbud av trävaror på den inhemska marknaden måste säkerställas. Den kvantitet, som får exporteras, måste begränsas och på ett skäligt sätt fördelas mellan trävaruexportörerna, vilka i sin tur måste förbinda sig att i viss utsträckning ställa trävaror av ifrågavarande slag till den inhemska konsumtionens förfogande. Dessutom måste — antingen genom uttagande av prisutjämningsavgift eller på annat liknande sätt — viss del av de för trävaruexporten inflytande likviderna steriliseras, för att på sådant sätt förhindra en alltför stark spänning mellan hemmamarknadspriserna och exportpriserna. Jämväl rent penningpolitiska synpunkter tala för en sådan sterilisering.

Med utgående från nu angivna synpunkter ha vissa åtgärder vidtagits. Genom beslut denna dag har Kungl. Maj:t bemyndigat priskontrollnämnden att höja nu gällande normalpriser på sågade eller hyvlade varor av furu eller gran med i genomsnitt 20 öre för kubikfot (motsvarande 33 kronor för standard). Vidare har Kungl. Maj:t denna dag godkänt en mellan bränslekommissionen och Svenska trävaruexportföreningen träffad överenskommelse av den 8 maj 1947. Beträffande denna överenskommelses innebörd — för vilken i det föregående redogjorts — vill jag här allenast framhålla, att genom densamma nu utgående prisutjämningsavgift å de trävaror, som avses i överenskommelsen, slopats och i stället ersatts med förpliktelse för föreningens medlemmar att till en särskild stiftelse, benämnd Stiftelsen trävaruindustriens konjunkturutjämningsfond, avsätta 100 kronor per standard för exporterade trävaror. Genom att sålunda inbetalade medel — såvida icke avsevärt förändrade konjunkturer inträffa — icke förrän efter flera års förlopp kunna disponeras av föreningens medlemmar har man ansett sig ha åstadkommit en sådan sterilisering av de höga exportpriserna, varom nyss talats. Det är förutsatt, att jämväl annan än med-

lem av trävaruexportföreningen skall kunna ansluta sig till överenskommelsen efter beslut av bränslekommissionen och föreningen i samförstånd. Sannolikt komma emellertid icke samtliga exportörer av trävaror av ifrågavarande slag att ansluta sig till överenskommelsen. Särskilt gäller detta sådana företag, som äro anslutna till andra förefintliga sammanslutningar av sågverksägare, Södra Sveriges trävaruexportförening, Svenska inlands-sågverkens centralförening, Nedre Norrlands och Bergslagens sågverks-ägareföreningars centralförbund och Övre Norrlands sågverksägareföreningars centralförbund. Möjligheterna att för dessa mindre företag upprätta en eller flera särskilda konjunkturutmättningsfonder av samma slag som den, som kommer att upprättas av trävaruexportföreningen, ha undersökts, men en sådan anordning har befunnits icke kunna genomföras. Det har därför ansetts lämpligt med föreskrift om skyldighet för dessa exportörer att erlägga motsvarande belopp till diversemedelsfonden för prisutmättningsavgifter. Uppbörd och redovisning synas därvid böra ske på samma sätt som nu är stadgat i fråga om prisutmättningsavgifter. Sålunda erlagda belopp ha dock ansetts böra inom fonden bokföras särskilt och förutsättningar synts böra skapas att framdeles använda sålunda inbetalade medel i konjunkturutmättnings syfte, särskilt till förmån för tillverkare av de trävaror, för vilka avgifterna erlagts. Härigenom skulle paritet erhållas mellan trävaruexportföreningens medlemmar och övriga tillverkare, som arbeta på export.

Det har framför allt från sådana företag, som icke arbeta på export, anmärkts, att en prishöjning av i genomsnitt 20 öre per kubikfot icke skulle täcka de ökade produktionskostnaderna och att därför tillverkningen för dessa sågverksägare, vilka icke kunna erhålla kompensation genom ökade vinster på exporten, skulle bliva förlustbringande. Till detta kan anmärkas, att ifrågavarande prishöjning är avsedd att vara allenast ett genomsnitt. Jag anser denna genomsnittliga prishöjning vara tillräcklig. I detta sammanhang har visserligen den tanken framförts, att man i stället för höjning av normalpriserna skulle med stöd av influtna prisutmättningsavgifter genomföra en prisclearing på hemmamarknaden. Verkställd utredning har emellertid visat, att ett sådant clearingförfarande skulle medföra en mycket omständlig och tungrodd kontrollapparat. Jag har därför icke ansett mig kunna tillstyrka en sådan anordning. Såsom kommer att framgå av det följande, anser jag emellertid visst belopp ur prisutmättningsavgiftsfonden böra få disponeras för att i viss mån kompensera den höjning av kostnaderna för bostadsproduktionen, som normalprishöjningen å trävaror kommer att medföra.

Det har vidare från de sågverksägare och andra företagare, som icke tillhöra Svenska trävaruexportföreningen men exportera trävaror, gjorts gällande, att den exportkvot, 80 procent, som tillerkänts berörda föreningsmedlemmar, vore för hög och att denna därigenom obehörigen gynnats. I an-

ledning härav må framhållas, att sågverksindustriens struktur alltid varit sådan, att den väsentliga delen av exporten handhafs av de större kustsågverken, vilka i allmänhet äro anslutna till föreningen. Föregående år exempelvis kom cirka 88 procent av exporten att falla på dessa sågverk, ehuru från början en exportkvot av endast 80 procent tilldelats dem. Att nu rubba dessa förhållanden genom en ytterligare sänkning av föreningens exportkvot till förmån för övriga sågverksägare har icke ansetts lämpligt.

Å vissa trävaror (bl. a. bjälkar, sparrar, syllar, lådämnen och monteringsfärdiga trähus), för vilka avsättning till konjunkturutmättningsfonden icke skall äga rum, har prisutmättningsavgift ansetts böra utgå enligt hittills gällande regler, dock med avgiften bestämd med enhetligt belopp för alla sortiment, 21 kronor 50 öre per m³ fast mått, motsvarande ungefär 100 kronor för standard. Beträffande ett varuslag, profilerade lister, som tullbehandlas efter vikt, har prisutmättningsavgiften bestämts till 4 kronor 25 öre för 100 kilogram.

Å pappersmassa har prisutmättningsavgift hittills icke utgått. Man har beträffande detta varuslag hittills nöjt sig med att via exportlicenserna och viss kontroll över prissättningen tillförsäkra den svenska marknaden ett tillräckligt utbud utan väsentliga prishöjningar. I nuvarande läge har det emellertid av samma skäl som nyss anförts beträffande trävarorna ansetts lämpligt att helt frigiva exportpriserna. Beslut därom har även meddelats. Förutsättningar för uttagande av prisutmättningsavgift kunna med hänsyn till den synnerligen höga exportprisnivån i och för sig anses vara för handen och införande av en sådan avgift å pappersmassa har därför även varit under övervägande. Efter förhandlingar med Svenska cellulosa-föreningen och Svenska trämasseföreningen har emellertid bränslekommissionen, såsom förut nämnts, i stället träffat avtal med föreningarna om inrättande av konjunkturutmättningsfonder enligt i huvudsak samma principer som enligt överenskommelsen med trävaruexportföreningen. Dessa avtal äro definitiva och ha godkänts av Kungl. Maj:t. Avsättningarna till dessa fonder äro bestämda till 50 kronor för ton för kemisk massa och 20 kronor för ton för mekanisk massa. Jämsides härmed har överenskommelse slutits mellan nu ifrågavarande båda föreningar och Svenska pappersbruksföreningen om tillhandahållande av vissa kvantiteter pappersmassa för tillverkning av papper för hemmamarknadens behov. Priserna på dessa kvantiteter understiga avsevärt exportpriserna. Enligt denna överenskommelse skola vidare vissa kvantiteter pappersmassa tillhandahållas pappersbruken för tillverkning för export. I sistnämnda fall stå de överenskomna priserna mera i paritet med exportpriserna. Genom dessa anordningar synas de inhemska pappersbrukens råvarubehov ha blivit behörigen tillgodosett.

I fråga om papp och papper ha tidigare gällt vissa riktpriiser för exporten, men även dessa ha av samma skäl som de förut anförda upp-

hävts. Pappersbruksföreningen har emellertid åtagit sig att tillse, att den inhemska försörjningen med papper och papp av olika sortiment blir tillfredsställande. Genom att tillverkarna av pappersmassa garanterat leverans till pappersbruken av vissa kvantiteter pappersmassa till pris, avsevärt understigande exportpriserna, kunna priserna å papp och papper i huvudsak hållas vid sin nuvarande nivå. Med hänsyn härtill har det trots riktprisernas upphävande icke ansetts erforderligt att införa prisutjämningsavgift å papp och papper.

Såsom bränslekommissionen framhållit har den inhemska konsumtionen av papper och papp under de senaste åren stigit avsevärt. På grund av angelägenheten av att öka exporten ha statsmakterna genom olika åtgärder sökt begränsa den inhemska konsumtionen av dessa varor, framförallt genom att söka råda bot på det slöseri med papp och papper, som på många områden förefinnes. Såsom mål har satts att nedbringa förbrukningen under år 1947 i första hand till 465 000 ton och om möjligt sedermera till 440 000 ton mot cirka 530 000 ton år 1946. För detta ändamål har beslag lagts å papper och papp samt vissa därav tillverkade varor. Med stöd av beslaget ha föreskrifter om vissa inskränkningar i förbrukningen av papp och papper meddelats. Överenskommelse har ingåtts med pappersbruken om begränsning av leveranserna till köparna, och man har även genom andra överenskommelser och föreskrifter sökt uppnå besparingar, såsom genom minskning av pappersåtgången för tidningar och tidskrifter, minskning av gramvikten i papper m. m. Slutligen har man sökt tillföra pappersindustrin råvara genom insamling av pappersavfall för att därigenom erhålla produktionsökning.

För andra varuslag än de nu onförmälda har uttagande av prisutjämningsavgift hittills icke ifrågasatts. Uteslutet är emellertid icke att ur pristabiliseringssynpunkt sådana åtgärder kunna befinnas nödvändiga.

Av det anförda framgår, att behov föreligger av fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgifter, förslagsvis till utgången av budgetåret 1947/48. Samma regler beträffande förutsättning för prisutjämningsavgifts uttagande samt bestämmande av dess belopp, som tidigare godkänts av riksdagen, torde alltjämt böra gälla.»

Prisutjämningsavgifternas användning.

Influtna prisutjämningsavgifter tillföras en inom statskontoret upprättad diversemedelsfond. Denna fond har enligt uppgift från statskontoret tillförts under budgetåret 1945/46 18 355 000 kronor och under budgetåret 1946/47 under tiden till och med den 10 april 1947 cirka 26 500 000 kronor. För olika ändamål ha disponerats sammanlagt 17 653 000 kronor, varför för närvarande skulle finnas omkring 27 200 000 kronor att disponera.

Beträffande dispositionen av prisutjämningsavgifterna angavs i proposi-

tionen nr 255/1945, att avgifterna icke borde inflyta till den allmänna budgeten utan fonderas för att användas för sådana gemensamma ändamål, som lämpligen borde tillgodoses av intäkter av detta slag. I vissa fall kunde det vara lämpligt, att avgifterna disponerades för prisreduktion på återuppbyggnadskrediter. I andra fall syntes en reduktion av vissa importpriser kunna ifrågakomma. I åter andra fall — exempelvis för träindustriens del — syntes i första hand böra övervägas att disponera medlen för allmänna åtgärder i syfte att bibehålla eller förkovra skogsnäringarnas produktionsförutsättningar.

I propositionen nr 237/1946 återupptogs frågan om disposition av prisutjämningsavgifterna. Beträffande de under budgetåret 1945/46 influtna avgifterna föreslogs här, att 11 miljoner kronor skulle avsättas till en fond för skogsforskningsändamål, 5 miljoner kronor till sociala ändamål i samband med skogsnäringen samt återstoden tillsvidare fonderas för att disponeras tillsammans med de medel, som komme att inflyta efter den 1 juli 1946. Beträffande sistnämnda medel anfördes, att några närmare riktlinjer för medlens användning för det dåvarande icke borde uppdragas utan att det borde vara tillräckligt att uttala, att medlen borde disponeras med beaktande av medlens ursprung och särskilda karaktär. En mera utformad plan för användningen borde underställas riksdagen. Hinder borde dock ej föreligga för Kungl. Maj:t att redan innan detta skett, om så skulle visa sig påkallat för att undvika en eljest ofrånkomlig höjning av priserna å sågade trävaror, använda en större eller mindre del av avgiftsmedlen för utbetalande av prisutjämningsbidrag å trävaror. Även för andra clearinganordningar av prispolitiskt angelägen natur borde medlen, om så prövades nödvändigt, kunna få komma till användning.

Riksdagen godkände Kungl. Maj:ts förslag i förevarande hänseende dock med tillägg, att utöver angivna belopp erforderlig summa skulle ställas till förfogande för föreningen för växtförädling av skogsträd, motsvarande vad som erfordrades för täckning av vissa engångskostnader för nybyggnadsarbeten m. m. för en beräknad kostnad av 553 000 kronor.

Genom beslut den 14 juni 1946 har Kungl. Maj:t föreskrivit, att av de medel, som under budgetåret 1945/46 influtit till diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter 11 000 000 kronor skulle avsättas till en fond för forskningsändamål samt 5 000 000 kronor reserveras för sociala ändamål, varvid de avsatta medlen skulle bokföras för sig och disponeras i enlighet med de bestämmelser Kungl. Maj:t framdeles ville meddela. Sedermera har Kungl. Maj:t dels genom beslut den 5 juli 1946 förordnat styrelse för fonden för forskningsändamål, dels ock genom beslut den 30 december 1946 fastställt grundstadgar för fonden, i stadgarna benämnd Fonden för skoglig forskning. Vidare har Kungl. Maj:t av de för sociala ändamål reserverade medlen genom beslut den 18 oktober 1946 tillerkänt sågverksindustriarbetarnas erkända arbetslöshetskassa ett bidrag av 1 500 000 kronor.

Föreningen för växtförädling av skogsträd har genom Kungl. Maj:ts beslut den 22 november och den 20 december 1946 under vissa villkor tilldelats det av riksdagen godkända beloppet av 553 000 kronor för vissa engångskostnader för nybyggnadsarbeten m. m.

Slutligen har Kungl. Maj:t genom beslut den 28 juni 1946 — efter att hava godkänt ett mellan Finska sågverksägareföreningen och bränslekommissionen vid förhandlingar i Stockholm den 17—19 juni 1946 träffat avtal om försäljning från föreningen till kommissionen av 10 000 standards sågade trävaror — uppdragit åt statskontoret att, med anlitande av medel som under budgetåret 1946/47 inflyta till diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter till kommissionen utbetala högst 1 050 000 kronor att av kommissionen användas för utbetalning av de belopp av 105 kronor för standard, som kommissionen jämlikt avtalet vore skyldig utgiva till Finlands bank.

Såsom framgår av propositionen nr 237/1946 förelågo vid tidpunkten för propositionens avlåtande framställningar om bidrag ur diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter dels från Svenska sågverksindustriarbetareförbundets avdelning nr 165 Munksund, som hemställer om bidrag med 50 000 kronor för byggandet av en folkpark i Munksund, dels ock från Nederkalix kommun, som hemställt, att Kungl. Maj:t måtte medgiva aktiebolaget Statens skogsindustrier att för vissa allmänna ändamål inom kommunen, disponera ett belopp av intill 2 000 000 kronor. Dessa framställningar ha ännu icke slutbehandlats. En i propositionen omförmäld framställning från skogsvårdsstyrelsen i Gävleborgs län om bidrag med 500 000 kronor för visst skogligt växtförädlingsarbete har överlämnats till styrelsen för fonden för skoglig forskning. Slutligen bör erinras därom att Norrlandskommittén i sitt den 11 oktober 1945 framlagda förslag rörande disposition av intäkterna av prisutjämningsavgifterna hemställt att vad som återstode av de under budgetåret 1945/46 influtna prisutjämningsavgifterna, sedan medel avsatts till forsknings- och sociala ändamål, skulle användas till återuppbyggnad av skogsbeståndet på vissa marker.

Sedermera ha framställningar rörande bidrag av ifrågavarande medel gjorts av skogsstyrelsen, styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut, svenska skogsvårdsföreningen, föreningen för växtförädling av skogsträd och statens bränslekommission.

Beträffande vad som anförts till stöd för ifrågavarande framställningar ävensom i däröver avgivna remissyttranden tillåter sig utskottet hänvisa till propositionen (s. 23—35).

Föredragande statsrådet har beträffande användningen av prisutjämningsavgifterna anfört följande:

»I diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter föreligger, enligt vad i det föregående framhållits, för närvarande en behållning av i runt tal

27 000 000 kronor. I enlighet med vad som angivits vid föregående års riksdagsbehandling av frågan tillkommer det Kungl. Maj:t att för riksdagen framlägga en mera utformad plan för användningen av dessa medel.

Anspråk på ifrågavarande medel ha framställts från olika håll.

För olika skogsvårdande åtgärder föreligga framställningar om bidrag ur prisutjämningsavgiftsfonden med tillhoppa omkring 17 000 000 kronor. Jag finner dessa ändamål behjärtansvärda och i stort sett av sådan beskaffenhet att medel ur fonden lämpligen kunna disponeras för ändamålet. Dock är jag icke beredd att för närvarande taga slutlig ståndpunkt till de olika förslagen i alla deras detaljer. Jag anser mig emellertid böra föreslå, att ett belopp ur fonden av förslagsvis 12 000 000 kronor reserveras samt att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att efter prövning av de olika ändamålen disponera det reserverade beloppet för skogsvårdande ändamål. Möjlighet bör därvid finnas för Kungl. Maj:t att låta beloppet eller del därav fonderas hos skogsstyrelsen eller annan myndighet för att under en följd av år i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter utdelas för därmed avsedda ändamål.

Föreningen för växtförädling av skogsträd har begärt ett anslag ur ifrågavarande fond med 290 000 kronor att användas till en ny institutionsbyggnad och föreståndarbostad vid föreningens mellansvenska filial i Brunsberg i Värmland. Det må här erinras, att föreningen tidigare erhållit anslag ur fonden med 553 000 kronor såsom bidrag till vissa nybyggnadsarbeten m. m. Därjämte skall enligt de direktiv, som lämnats fonden för skoglig forskning, föreningen ur sistnämnda fond erhålla ett löpande årligt understöd med belopp, som kan befinnas skäligt. Med hänsyn till vad som anförts till stöd för den nu föreliggande framställningen, finner jag mig böra tillstyrka, att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att disponera högst nyss angivna belopp, 290 000 kronor, för bestridande av kostnaderna för berörda byggnadsföretag.

Enligt vad jag erfarit kommer Norrlandskommittén i ett betänkande, som framlägges i dagarna, att föreslå inrättande av en utbildningsanstalt för sågverksindustrien vid Strömnäs sågverk i Västernorrlands län, vilket sågverk av Kramfors aktiebolag ställts till förfogande för ändamålet. Kostnaderna för erforderliga reparationer å maskinutrustning och sågverksbyggnader jämte ombyggnad av lokaler till undervisning och bostäder beräknas till i runt tal 425 000 kronor. Dessa kostnader böra enligt Norrlandskommitténs mening täckas av statsmedel, lämpligen genom anlitanande av prisutjämningsavgiftsfonden.

Utän att taga ställning till Norrlandskommitténs ifrågavarande förslag anser jag Kungl. Maj:t böra erhålla bemyndigande att, därest förslaget befinnes böra genomföras, täcka nyss angivna engångskostnader med medel ur diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter.

Såsom i det föregående anförts har Kungl. Maj:t — med stöd av riksdag-

gens bemyndigande att använda medel ur ifrågavarande diversemedelsfond till prisutjämnande åtgärder — medgivit en subvention ur fonden med omkring 1 000 000 kronor för import av omkring 10 000 standards trävaror från Finland. Denna subvention sammanhänger med att stockholmstrakten sedan gammalt utgjort avsättningsområde för vissa i Finland tillverkade trävaror, särskilt s. k. utskottsvirke och kvinta. Uppehållande av denna import har varit möjlig endast med stöd av subventionen. Denna har emellertid endast skenbart belastat fonden, enär på grund av denna import exportkvantiteten kunnat höjas i motsvarande mån och prisutjämningsavgifter å sålunda exporterade varor influtit till fonden. Förslag föreligger nu om en motsvarande subvention av import från Finland av högst 35 000 standards trävaror. Dessa äro avsedda att försäljas till trävaruhandlare för förbrukning inom landet, särskilt i Stockholm med omnejd, och meningen är, att importen skall omfatta vissa sortiment, på vilka här i landet, åtminstone i vissa delar, råder knapphet. Genom att härigenom vissa lokala bristsituationer i fråga om trävaror bliva avhjälpda, torde möjlighet finnas att höja exportkvantiteten i motsvarande grad. Jag anser subventionen böra lämnas. Dess storlek kan icke exakt angivas, enär importpriserna äro avhängiga av pågående förhandlingar rörande priserna vid export till England. Enligt vad jag erfarit, torde det sammanlagda subventionsbeloppet icke behöva överstiga 6 000 000 kronor.

Enligt de direktiv, som av 1946 års riksdag lämnats för disposition av prisutjämningsavgifter, vilka inflyta under budgetåret 1946/47, kunna medlen användas för utbetalande av prisutjämningsbidrag å trävaror, i den mån sådant bidrag erfordras för att undvika en eljest ofrånkomlig höjning av priserna på sågade trävaror. Såsom förut angivits har Kungl. Maj:t nu medgivit viss sådan höjning, och det synes angeläget att söka motverka, att densamma föranleder höjda hyror i nybyggda bostadshus. En tänkbar utväg att nå berörda syfte vore att med stöd av prisutjämningsavgiftsmedlen genomföra en allmän prisrabattering å de trävaror, som användas för bostadsproduktionen. En sådan åtgärd synes emellertid svår att genomföra på grund av de stora administrativa svårigheter och den förhållandevis vidlyftiga kontrollapparatur, som skulle erfordras. Andra vägar måste därför sökas. Man torde därvid utan större olägenhet kunna inskränka åtgärderna att avse sådana hus, vilka uppföras med statligt stöd i form av lån eller bidrag. Det står ju fritt för envar som vill underkasta sig härför stadgade villkor, att erhålla dylikt stöd. Vidare torde i detta sammanhang en- och tvåfamiljshus kunna lämnas utom räkningen, eftersom enligt de förslag, som innefattas i propositionen nr 235/1947 angående vissa åtgärder till främjande av bostadsförsörjningen, till dessa hus i flertalet fall kommer att utgå en fast kapitalsubvention av 4 000 kronor för hus och någon höjning av detta subventionsbelopp av nu förevarande anledning icke synes böra ifrågakomma. Den föreslagna kapitalsubventionen är visserligen avsedd att utgå först från

och med den 1 juli 1948, men övergångsbestämmelserna äro så utformade, att subventionen torde kunna tillgodoföras flertalet av de en- och tvåfamiljshus, som tillkomma hädanefter. Åtgärderna torde därför böra avse endast flerfamiljshus. Det kan emellertid knappast anses lämpligt att för dessa hus vid sidan av eljest gällande eller föreslagna subventionsformer skapa en särskild subventionsform på grund av träprishöjningen, helst som vissa undersökningar giva vid handen, att jämväl andra byggnadskostnader under senare tid ökats. Däremot komma vid en tillämpning av eljest gällande bestämmelser för tilläggsån träprishöjningen i många fall att föranleda ökning av tilläggslånebeloppen. Det synes rimligt, att dessa ökade tilläggslånebelopp täckas med prisutjämningsavgiftsmedel.

Enligt vad statsens byggnadslånebyrå meddelat beräknas under det närmaste året omkring 30 000 lägenheter bliva färdigställda i flerfamiljshus, som uppföras med lån eller bidrag av statsmedel. Virkesåtgången för dessa lägenheter kan uppskattas till omkring 80 000 standards. Prishöjningen på detta virke belöper sig till cirka 2 800 000 kronor. Det synes lämpligt, att högst sistnämnda belopp får överföras från diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter till det å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd uppförda investeringsanslaget till Tilläggsån till viss bostadsbyggnads verksamhet. I propositionen nr 235 har under nämnda anslag äskats ett belopp av 37,5 miljoner kronor. Anslagsanvisningen torde i stället böra uppgå till 40,3 miljoner kronor. Å inkomstsidan i investeringsstaten för vederbörande fond torde samtidigt förenämnda bidrag å 2,8 miljoner kronor från diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter böra redovisas såsom särskilda avskrivningsmedel.

Såsom förut framhållits är det i nuvarande läge angeläget att söka åstadkomma en så stor exportkvantitet av sågade och hyvlade trävaror, som är möjlig utan att det inhemska behovet av dylika varor eftersättes. På grund härav och då råvarutillgångarnas relativa knapphet under en avsevärd tid framåt är att räkna med som en begränsande faktor för utvecklingen av vår träindustri är det önskvärt att inom byggnadsverksamheten införa sådana konstruktioner och metoder som innebära ekonomisering med råvaran. Härigenom skulle trävaruprishöjningens ogynnsamma verkningar åtminstone i vissa fall kunna motverkas. Särskilt gäller detta en- och tvåfamiljshus, vilka icke beröras av den i det föregående föreslagna åtgärden. Jag finner mig därför böra förorda, att av prisutjämningsavgiftsmedlen skäligt belopp, förslagsvis 100 000 kronor, ställes till Kungl. Maj:ts disposition att efter förslag av byggnadslånebyrån eller annan myndighet användas för att stödja undersökningar och experiment med syfte att befordra sådana åtgärder som nyss sagts.

För samtliga i det föregående angivna ändamål kan beräknas utgå ett sammanlagt belopp av (12 000 000 + 290 000 + 425 000 + 6 000 000 + + 2 800 000 + 100 000 =) 21 615 000 kronor. Återstoden av hittills influtna prisutjämningsavgifter liksom även de avgifter, som inflyta i fortsättningen,

torde tillsvidare böra reserveras samt disponeras på sätt varom förslag framdeles kommer att underställas riksdagen. Det bemyndigande att använda ifrågavarande medel till prisutjämnande åtgärder, som 1946 års riksdag lämnade Kungl. Maj:t torde dock alltjämt böra bestå.»

Till utskottet har den 16 juni 1947 inkommit en inom folkhushållningsdepartementet upprättad promemoria av i huvudsak följande innehåll. I skrivelse den 14 maj 1947 anmälde statens bränslekommission, att efter förhandlingar med Finska sågverksägareföreningen en ny överenskommelse om import av trävaror från Finland träffats av innebörd, att totalkvantiteten bestämdes till 20 000 à 30 000 standards och att som basispris cif Stockholm skulle gälla 1947 års finska fobpriser vid försäljning till England enligt en överenskommelsen bifogad prislista med ett tillägg av 30/— per standard. Överenskommelsen gällde endast under förutsättning av svenska regeringens godkännande senast den 24 maj 1947. Med hänsyn till angelägenheten ur svensk synpunkt av att denna import komme till stånd och då ytterligare uppskov med frågans avgörande icke kunde äga rum, hade Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens tidigare lämnade bemyndigande godkänt överenskommelsen samt uppdragit åt statskontoret att, med anlitanande av diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter, till bränslekommissionen utbetala högst sex miljoner kronor att av kommissionen användas för ifrågavarande ändamål.

I den förevarande propositionen, i vad densamma hänvisats till bevillningsutskottet, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen dels att lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1948 att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift, dels ock att godkänna vad föredragande statsrådet föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Utskottet.

Beträffande behovet av fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgifter anføres i propositionen bland annat följande. I syfte att förhindra att de höga exportpriser å vissa produkter, som för närvarande kunde erhållas på världsmarknaden, finge oförmånlig inverkan på den inhemska prisnivån hade mellan statens bränslekommission för Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt svenska trävaruexportföreningen, svenska cellulosaföreningen och svenska trämasseföreningen, å andra sidan, träffats överenskommelser om att vid export av trävaror eller pappersmassa viss del av försäljningspriset skulle inlevereras till en särskild stiftelse. Den mellan bränslekommissionen och svenska trävaruexportföreningen ingångna överenskommelsen, vilken träffats den 8 maj 1947, innebure bland annat, att föreningen förbunde sig att av sina medlemmar uppbära och till en särskild stiftelse, benämnd stiftelsen trävaruindustriens konjunktur-

utjämningsfond, inleverera 100 kronor för varje nominell standard av den export, som intill den 1 februari 1948 komme på föreningens medlemmar, dock endast för vad som såldes efter den 8 maj 1947. De inbetalade medlen skulle kunna disponeras för forsknings- och andra ändamål, som vore av samfällt intresse för trävaruindustrien. I övrigt skulle medlen framdeles fördelas mellan föreningens medlemmar. Sådan fördelning kunde med Kungl. Maj:ts medgivande äga rum, när ändrade konjunkturförhållanden därtill föranledde, men skulle eljest ske med en tredjedel under januari 1951, en tredjedel under januari 1952 och återstoden under januari 1953. Överenskommelsen kunde biträdas jämväl av företag, som ej vore medlem av trävaruexportföreningen. Avtalen med svenska cellulosa-föreningen och svenska trämasseföreningen hade träffats enligt i huvudsak samma principer som enligt överenskommelsen med trävaruexportföreningen. Det vore icke uteslutet att behov av uttagande av prisutjämningsavgift ur prisstabiliseringssynpunkt skulle kunna uppkomma även beträffande andra varuslag, än som omfattades av berörda överenskommelser.

Föredragande statsrådet har under erinran om att prisutjämningsavgifterna äro avsedda såsom en ren övergångsanordning föreslagit, att samma regler beträffande förutsättning för prisutjämningsavgifts uttagande samt bestämmande av dess belopp, som tidigare godkänts av riksdagen, alltjämt borde gälla.

Under behandlingen inom utskottet av förevarande proposition ha vissa erinringar framställts beträffande åtskilliga i propositionen berörda detaljfrågor. Med hänsyn till att uttagandet av prisutjämningsavgifter jämte därmed sammanhängande åtgärder synas böra betraktas såsom speciella anordningar, betingade av de exceptionella förhållanden, som för närvarande råda, samt åtgärderna sålunda endast komma att omfatta en kortare tidsperiod, har utskottet likväl ansett sig kunna tillstyrka bifall till propositionen.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 285, såvitt densamma hänvisats till bevillningsutskottet,

1) lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1948 att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift samt

2) godkänna vad föredragande statsrådet föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Stockholm den 19 juni 1947.

På bevillningsutskottets vägnar:

A. J. BÄRG.

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Johan Bärq, Elon Andersson,* Velander, Sjödaht, Wehtje, Björnsson, Heüman, Franzon, Näsgård och Ramberg* samt

från a n d r a kammaren: herrar Lövgren, Hagberg i Malmö, Björklund, Olsson i Gävle, Sandberg, Jonsson i Skedsbygd, Olson i Göteborg,* Sundström i Skövde, Bladh och Vigelsbo.*

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservation

av herrar *Velander, Näsgård, Sandberg* och *Jonsson* i Skedsbygd.
